

Ігор Корольов,

доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри полоністики,

Інститут філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

<https://orcid.org/0000-0003-0436-5923>

м. Київ, Україна

**Рецензія на монографію Черхави Олесі Олегівни
«Реконструкція теолінгвістичної матриці
релігійно-популярного дискурсу
(на матеріалі англійської, німецької та української мов)»¹**

Принципи будь-якого дослідження віддзеркалюють, по-перше, засадничі основи відповідної науки і, по-друге, дослідницький світогляд автора. Тому вони набувають методологічного значення і відіграють роль своєрідних орієнтирів, основ кожної наукової роботи як дослідницького процесу.

На засадах принципів антропоцентризму, культурного детермінізму й дискурсоцентризму в монографічній праці О.О. Черхави досліджується такий феномен, як релігійно-популярний дискурс в його дотичності до місіонерського, протетичного та проповідницького дискурсів.

Відповідні принципи передбачають поєднання теоретичної бази лінгвістики й теології (О. Гадомський) і надають змогу по-новому вивчати зв'язок мови і релігії не лише з позицій теорії класичної реконструкції, а крізь призму методологічних засад сучасної когнітивної лінгвокомпаративістики. У рамках останньої й постулюється теза, що найглибший філософський смисл БУТТЯ закладено саме в релігійному типі дискурсу, зокрема в релігійно-популярному, концептуальний простір якого базується на гіперконцепті ЗАЛУЧЕННЯ

¹ Черхава О. О. Реконструкція теолінгвістичної матриці релігійно-популярного дискурсу (на матеріалі англійської, німецької та української мов) : монографія. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2017. 435 с.

ДО ХРИСТИЯНСЬКОЇ ВІРИ (шляхом популяризації релігійного вчення).

Реконструкція архетипного, ще дохристиянського підґрунтя сприйняття значень імен цього гіперконцепту сприятиме виявленню механізмів і схем поступового формування його біблійних (християнських) смислів у свідомості носіїв англійської, німецької та української мов, а також їхнього національно-культурного увиразнення. Власне така постановка проблеми засвідчує актуальність і своєчасність монографічної праці п. Черхави, яка є безперечно новаторським науковим продуктом як для царини нової когнітивної лінгвокомпаративістики, так і для традиційної – комунікативно-дискурсивної парадигми.

Як справедливо зазначає авторка монографії у Вступі, реконструкція витоків релігійної семантики ментальних концептів, відображених у текстових моделях архетипно-стереотипного взаємозв'язку метафоричних смислів (ПРАВЕДНЕ ЖИТТЯ, НАСЛІДУВАННЯ ВЧЕННЯ ХРИСТА, КАЯТТЯ, НЕБАЙДУЖІСТЬ, ОЧИЩЕННЯ, ПРОХАННЯ (ПРО ДОПОМОГУ), ФОРМУВАННЯ СИЛИ, ПОДЯКА) базового гіперконцепту ЗАЛУЧЕННЯ ДО ХРИСТИЯНСЬКОЇ ВІРИ, достатньо переконує в істинності біблійного вчення та його основної суті. Так, земні життєві кроки, які є індикаторами для здобуття життя вічного, описані в тексті Євангеліє, до якого можна звернутися або прямо, або за допомогою релігійної спільноти-посередника, яка декларує допомогу в розумінні біблійних смислів.

Обраний авторкою монографії підхід для вивчення сформульованої ідеї шляхом аналізу релігійно-популярного дискурсу є цілком аргументованим, адже ці тексти є теолінгвістичними конструктами матричної природи – продуктами колективної релігійної творчості різних етносів загалом і окремих релігійно-етнічних груп зокрема (стор. 10 монографії).

Новим науковим здобутком рецензованої праці з-поміж решти є вперше розроблена в дискурсології модель представлення дискурсу як динамічного ментально-мовного артефакту із поняттєвим дискурсоутворюваним ядром та параметровимірюваною (інваріантно-варіантною) периферією.

Кожен з англо-, німецько- та українськомовних текстів релігійно-популярного дискурсу – це біблійно-ціннісно-образний складник гіперконцепту ЗАЛУЧЕННЯ ДО ХРИСТИЯНСЬКОЇ ВІРИ, заснованого на неоднорідному й багатовимірному БІБЛІЙНОМУ ЗНАННІ, що має матричний формат. У його когнітивній структурі закладено інформаційний код теолінгвістичної матриці – ідеограму, в рамках якої актуалізується архетипно-стереотипний взаємозв'язок усіх метафоричних смислів із їх домінантністю/факультативністю в конкретному тексті інформативного й агітаційного типів. У цьому вбачається основний науковий результат рецензованої монографії.

Текстам інформативного характеру в трьох мовах властиве спільне безпосереднє індивідуальне звернення реципієнта до тексту Євангеліє (через нарації, дефініції, роз'яснення), тоді як агітаційним, створеним в англомовному середовищі, характерне відображення самопрезентації посередника, у німецькомовному – його розмежування/протиставлення, в українськомовному – єднання/кооперація.

Варто наголосити ще й на тому, що новизна методологічних положень дослідження полягає у вдалому й коректному поєднанні методів, які не є суто лінгвістичними, але завдяки яким авторці вдалося виконати реконструкцію складних філософсько-біблійних смислів людського буття. Це, зокрема, метод *дискурс-аналізу*, який ґрунтується на підходах Н. Феркло, Дж. Поттера, М. Уетерелла щодо загального розуміння культури як дискурсивного середовища та С. Відікомб й Р. Вуффіта про субкультурну ідентичність; на концепціях археології і генеалогії М. Фуко, на положеннях еволюційної платформи К. Поппера тощо. Із позицій цих підходів авторка аргументовано і логічно доводить, що теолінгвістична матриця релігійно-популярного дискурсу має модель віялового типу, в якій унаочнено семантичний розвиток лексем-вербалізаторів метафоричних концептів від первісної дохристиянської семантики їхніх імен до набуття релігійно-біблійних значень, актуалізованих як ціннісні світоглядні смисли.

Отримані теоретичні результати монографічної праці підтверджуються масштабною фактологічною базою ілюстративного й лексикографічного матеріалу. До аналізу залучено по 4 типи (з 6-ма різновидами) інформативних текстів релігійно-популярного дискурсу трьома мовами (англійською, німецькою й українською) і по 9 типів агітаційних текстів, які представлені 140 їхніми варіантами.

Прикладне значення монографії полягає насамперед у тому, що зібраний і систематизований фактичний матеріал можна використати для укладання мультимовного корпусу релігійно-популярних текстів.

Натомість окремі фрагменти монографії потребують подальших авторських уточнень. Так, наприклад, рисунок 3.1, на нашу думку, не відображає взаємозв'язок лексем-імен гіперконцепту/інваріанта ЗАЛУЧЕННЯ ДО ХРИСТІЯНСЬКОЇ ВІРИ на архетипному рівні його моделювання. Те ж саме стосується і демонстрації взаємозв'язку метафоричного концепту / варіанта ПРАВЕДНЕ ЖИТТЯ з іншими варіантними смислами гіперконцепту, представленого на рисунку 3.2. Варто також зацентувати увагу на виокремленні запозичень серед значень прагерманських і праслов'янських форм, яким відведено дещо другорядну роль.

Загалом зазначу, що рецензована монографія є новою в теоретико-методологічному плані як для лінгвістики, так і для теології, результати якої мають важливе соціокультурне й духовне значення для представників сучасних етноспільнот, зокрема в контексті усвідомлення важливості біблійних заповідей як констант цивілізаційного прогресу на тлі його технократизації й сучасних викликів.